

مبانی دینی سفر آخرت

زهرا معاریان^۱، سید حسن یثربی^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد رشته علوم قرآن و حدیث دانشکده علوم و معارف اسلامی هدی. نشانی الکترونیکی: z.n.memaryan@gmail.com
^۲ فارغ التحصیل کارشناسی ارشد فقه و مبانی حقوق دانشگاه آزاد قم. نشانی الکترونیکی: shasanyasrebi@gmail.com

چکیده

هر فرد پس از جدا شدن روح از بدن هم چنان به تعلقات دنیایی اش وابستگی دارد و دوری از اولاد و دوستان روحش را خواهد آزرده و غیر از دلبستگی های دنیای که هنوز روح را به خود وابسته نگاه داشته است، خیر و شر بودن اعمال انسان در دنیا نیز بر میزان و شدت فشار قبر موثر است. فشار قبر به نوعی آماده سازی فرد برای ورود به بزرخ است لذا انسان های خوب نیز به خاطر اشتباهات دنیوی خود و برای این که طولانی بودن حضورشان در بزرخ آنها را آزرده نکند، جان کندن سختی یا فشار قبر طاقت فرسایی خواهند داشت. هر فرد پیش از مرگ می تواند با انجام اعمال خیری هم چون نماز اول وقت، دائم الوضو بودن، صله رحم، صدقه دادن، دستگیری از مستضعفین و فقراء، مهربانی با اطرافیان و فرزندان خود و از همه مهمتر به یاد مرگ بودن از فشار قبر بر خود بکاهد.

واژگان کلیدی:

سکرات موت، فشار قبر، وحشت قبر، نکیر و منکر

مقدمه

لَيْلَةُ الدَّفْنِ یا شب اول قبر نخستین شبی است که مرده را دفن کرده اند. در فرهنگ اسلامی از این شب و ویژگی ها و حوادث آن بسیار سخن رفته است. بنابر روایات، شب اول، شبی مهم برای شخص درگذشته است و مراحل مختلفی دارد. از جمله حوادث مهم این شب ورود فرشتگان مختلف بر میت، سوال و جواب و فشار قبر می باشد. برخی اعمال مانند نماز لیلَةُ الدفن می توانند به میت در پشت سر گذاشتن این حوادث کمک کنند. انسان مؤمن که به تکالیف شرعی خود و ترک محرمات عمل کرده و به لطف و مهربانی خداوند امیدوار است، نه تنها هراسی از مرگ ندارد بلکه به آن مشتاق نیز هست چرا که بر اساس وعده الهی فرد صالح و نیکوکار در سرای آخرت همنشین پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع) خواهد بود و از نعمت های بی پایان الهی بهره مند می شود.

۱- اول منزل

این منزل پیچ و خم های دشوار دارد، اینک ما به دو نمونه از آن اشاره می کنیم: «و جاءتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكًا مَا كُنْتُ مِنْهُ

تَحِيدٌ «ق، ۱۹»؛ و بی هوشی مرگ به راستی فرا رسد (و به انسان گفته شود): این همان است که همواره از آن می گریختی. مفسران (نک: مکارم شیرازی، ج ۲۲، ص ۲۵۴) سکره مرگ "حالتی است شبیه به "مستی" که بر اثر فرا رسیدن مقدمات مرگ، به صورت هیجان و دگرگونی فوق العاده ای به انسان دست می دهد، و گاهی بر عقل فرد چیره می شود، و او را در اضطراب و ناآرامی شدیدی فرو می برد. حتی انبیاء و مردان خدا که در لحظه مرگ از آرامش کاملی برخوردارند از مشکلات و شداوند این لحظه انتقالی بی نصیب نیستند، چنان که در حالات پیامبر (ص) آمده است که در لحظات آخر عمر مبارکش دست خود را در ظرف آبی می کرد و به صورت می کشید، و "لا اله الا الله" می گفت و می فرمود: ان للموت سکرات: "مرگ سکراتی دارد.

این مرحله ای است بسیار دشوار که شاید و سختی ها از هر طرف به محتضر رو می کند؛ از طرفی شدت مرض و درد و بسته شدن زبان و رفتن قوا از اندام، از طرف دیگر گریستن اهل و عیال و وداع آن ها با او و غم تیممی و بی کس شدن بچه های خود، از طرف دیگر غم جدا شدن از مال و منزل و املاک و اندوخته ها و چیزهای نفیس خود که عمر عزیز خود را صرف به دست آوردن آن ها کرده و چه بسا که بسیاری از آن ها مال مردم بود که با ظلم و غضب، آن ها را ملاک شده و چقدر حقوق بر اموال او تعلق گرفته و نداده، حال ملتفت خرابیهای کار خود شده که کار گذشته و راه اصلاح آن ها بسته شده، پس همانند گفته حضرت علی (ع) خواهد بود که فرمود:

«و يتذكر الموالاً جمعها أغمض فی مطالبيها و أخذها من مصرحاتها و مشتهياتها قد لزمته تبعات جمعها و أشرف علی فراقها تبقي لمن وراء ينعمون فيها و يتمتعون بها فيكون المهنأ لغيره و العباء علی ظهره؛ به یاد می آورد اموالی را که آن ها را جمع کرد و در راه پیدا کردن آن ها از حلال و حرام چشم پوشیده، و از جاهایی که مشتبه بود به دست آورد، تبعات و پیامدهای جمع کردن مال ها همراه و ملازم اوست و مشرف بر جدایی و فراق از آن ها گشته است. اموال برای بعدی ها می ماند و از آن ها بهره و لذت می گیرند؛ گوارایی و لذت مال غیر است و وبال و سنگینی بر پشت او مانده است.» (ابن ابی الحدید، ج ۷، ص ۲۰۱؛ مجلسی، ج ۶، ص ۱۶۴)

و از طرفی ترس و ورود به جائی که غیر از این دنیا است و چشمش چیزهایی را می بیند که پیش از این نمی دید. حضرت رسول (ص) و